

توقف قطار عادی سازی آنکارا ایروان در ایستگاه قفقاز

سرویس ترکیه/خبرگزاری آران

احمد کاظمی

خبرگزاری آران / سرویس ترکیه : روند عادی سازی میان ترکیه و ارمنستان دو همسایه پرمناقشه که از دهم اکتبر ۲۰۰۹ و با امضای دو پروتکل شدت یافته بود، با بیانیه غیرمنتظره دولت ایروان متوقف شد. ترکیه و ارمنستان بر سر مسایل تاریخی از جمله ادعای کشتار ۱۹۱۵ ارمنانه اختلاف دارند. در سال ۱۹۹۳ ترکیه مرز خود با ارمنستان را بست و با ادعای اینکه به خاطر حمایت از ج آذربایجان در مناقشه قره باغ به این اقدام دست زده است امتیازات فراوانی از باکو اخذ کرد. اما در اکتبر ۲۰۰۹ و در شرایطی که ج آذربایجان وضعیت مناسبی در مذاکرات صلح قره باغ نداشت وزیران امور خارجه ترکیه و ارمنستان در زوریخ سوئیس دو پروتکل برقراری روابط دیپلماتیک و توسعه روابط دوجانبه را امضاء کردند که با ناخرسندی ج آذربایجان همراه شد.

شدت روند عادی سازی مناسبات ترکیه و ارمنستان بویژه بعد از آغاز دیپلماسی فوتبال میان دو کشور و سفر عبدالله گل به ایروان در اکتبر سال ۲۰۰۸ به بهانه تماشای مسابقه تیم های ملی فوتبال دو کشور بحدی بوده است که توقف آن درنگ اول دشوار بنظرمی رسید اما دو روز قبل از ۲۴ آوریل ۲۰۱۰، نودو پنجمین سالروز کشتار ۱۹۱۵ ارمنانه توسط ترک های عثمانی سه حزب ائتلاف حاکم ارمنستان با صدور بیانیه ای اعلام کردند با توجه به اینکه ترکیه در مهلتی معقول پروتکل ها را تصویب نمی کند، ضروری است که روند اجرای شدن پروتکل ها با ترکیه را متوقف کنیم. در این بیانیه تاکید شده است تا زمانیکه آنکارا برای پیگیری روند انعقاد پروتکل های عادی سازی روابط بدون پیش شرط آماده نشود مذاکرات مربوط به این مساله در پارلمان ارمنستان از دستور کار خارج شود. این اقدام در شرایطی صورت گرفت که دادگاه قانون اساسی ارمنستان برغم تفاسیری نهایتاً ، این دو پروتکل را قانونی خوانده بود، اما ترکیه تاکنون از تصویب این دو پروتکل در پارلمان خودداری کرده است. اگرچه ارمنستان تاکید کرده است که پروتکل ها را لغو نکرده است و تنها به تعلیق روند عادی سازی پرداخته است اما واقعیت این است که ضربه ای جدی به روند عادی سازی مناسبات آنکارا – ایروان وارد شده است. از اینرو این سوال مطرح است که چه عواملی باعث این موضوع شده است؟ واقعیت این است که ارمنستان و ترکیه هردو انگیزه هایی برای توقف عادی سازی مناسبات و یا کند کردن آن دارند. مهمترین بهانه ارمنستان در توجیه توقف روند عادی سازی آن است که ترکیه تاکنون از تصویب پروتکل ها در پارلمان خودداری کرده است و پیش شرط های از جمله حل مناقشه قره باغ را مطرح می کند. یکی از اهداف ارمنستان از عادی سازی مناسبات با ترکیه به عنوان ظاهر متحد ج آذربایجان تضعیف موقعیت باکو در مناقشه قره باغ است. از اینرو نیز با اصرار ارمنستان در پروتکل های امضاء شده نامی از قره باغ برده نشده است. مقامات ترکیه طی هفته های اخیر به دنبال ادغام حل مساله قره باغ با روند عادی سازی بودند که ارمنستان صراحتاً با آن مخالفت کرده است .

گذشته از این دولت ارمنستان در روند عادی سازی مناسبات با ترکیه حمایت دیاسپورا (جامعه ارمنه خارج از ارمنستان) و همچنین اپوزیسیون را نداشت. اپوزیسیون ارمنستان در ماههای اخیر بطور محسوسی تقویت شده و چند تظاهرات گسترده را در ایروان ساماندهی کردند و دولت ایروان بیم آن داشت که آنها با متهم کردن سرکشیسان به خیانت به آرمان ملت ارمنی ، از مراسم روز ۲۴ آوریل برای ساماندهی اقدامات ضد دولتی استفاده کنند. ضمن اینکه دیاسپورای ارمنی از روند عادی سازی مناسبات ترکیه و ارمنستان حمایت نکرده است و دانشکشیون که با بیش از صد سال سابقه فعالیت حزبی، با دیاسپورا ارتباط عمیقی دارد کاملاً به این روند اعتراض و سال گذشته از دولت ائتلافی خارج شده است. دولت ارمنستان متهم است که با امضای دو پروتکل و همچنین بیانیه پنج ماده ای از جمله تشکیل کمیسیون بررسی اسناد و مسایل تاریخی ، مساله کشتار ۱۹۱۵ ارمنه را به موضوع تحقیقی تبدیل کرده است. در چنین شرایطی بود که دولت سرکشیسان که پیش از این اعلام کرده بود که از روند عادی سازی عقب نشینی نخواهد کرد ناچار به توقف این روند شد. این تصمیم ارمنستان حدود دو هفته بعد از دیدار باراک اوباما رئیس جمهوری امریکا با سرژ سرکشیسان رئیس جمهوری ارمنستان و رجب طیب اردوغان نخست وزیر ترکیه در واشنگتن صورت گرفت. این دیدگاه وجود دارد که تصمیم ارمنستان با هماهنگی با امریکا و در جهت تحت فشار گذاشتن ترکیه صورت گرفته است. بویژه اینکه تصمیم ایروان به توقف عادی سازی با انتقاد امریکا مواجه نشده است و حتی فیلیپ گوردون معاون وزیر امور خارجه امریکا از اینکه ارمنستان پروتکل ها را لغو نکرده استقبال نکرده است.

بنظر می رسد امریکا و اتحادیه اروپا سناریو مشترکی را برای وادار ساختن ترکیه به عادی سازی بدون قید شرط مناسبات با ارمنستان دارند. در مقابل ترکیه نیز اگرچه از اقدام ارمنستان در توقف روند عادی سازی انتقاد کرده و از این روند نگران است اما واقعیت این است که مقامات آنکارا برای تصویب دو پروتکل در پارلمان با مشکلاتی مواجه هستند که مهمترین آنها تلاش احزاب مخالف برای بهره گیری از این موضوع جهت تضعیف دولت و نیز تحقق نیافتن سناریو ترکهاست. ترکها برای کاهش انتقادات گسترده مردم ج. آذربایجان تلاش داشتند که با برگزاری نشست های سه جانبه جمهوری آذربایجان ، ارمنستان و ترکیه درباره قره باغ ، مساله بازگشایی مرز با ارمنستان رابا آزادی پنج شهرستان از هفت شهرستان اشغالی جمهوری آذربایجان در خارج از قره باغ همزمان سازند تا هم افکار عمومی را از سرگیری مناسباتش با ارمنستان منحرف سازند و هم اینگونه القاء کنند که حرکات آنکارا درباره عادی سازی مناسبات با ارمنستان به نفع جمهوری آذربایجان در قره باغ است. اما این سناریو با مخالفت ارمنستان و همچنین عدم تمایل روسیه تحقق پیدا نکرده است. این در شرایطی است که حرکت آنکارا در مسیرگیری از این سناریو نیز می تواند هزینه های زیادی متوجه ترکیه از ناحیه ج آذربایجان بکند. ترکیه از طریق حدود دو دهه تبلیغ حمایت از ج. آذربایجان به منافع و امتیازات گسترده ای درج. آذربایجان بویژه در حوزه تجارت و انرژی دست یافته است. ضمن اینکه دادگاه قانون اساسی ارمنستان با این تبصره که تصویب دو پروتکل بمعنای چشم پوشی ایروان از مساله شناسایی کشتار ۱۹۱۵ ارمنانه نیست، عملاً امید ترکیه به اینکه با عادی سازی مناسبات، این موضوع منتفی خواهد شد و مرز های دو کشور از طرف ارمنستان برسمیت شناخته خواهد شد، از بین برد. با وجود این در کنار همه دلایلی که برای توقف روند عادی مناسبات ترکیه و ارمنستان اشاره شد موضوع مهمی که باید مطرح کرد این است که دو کشور خصوصاً ارمنستان در تاختن به سوی عادی سازی مناسبات، مواضع کشورهای تاثیرگذار در منطقه را نادیده گرفته بودند و برداشت نادرستی از معادلات منطقه ای داشتند.

پایان پیام.